CUVINTELE AVVEI PIMEN

Reflecții citadine despre
Părinții pustiei

Paul Siladi este doctor în teologie al Facultății de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „Babeș-Bolyai", Cluj-Napoca (2011). A urmat studii de teologie și publicistică la Universitatea „Friedrich-Alexander", Erlangen-Nürnberg. Realizează emisiuni religioase la radio Renașterea din 2005, din 2012 este colaborator al *Ziarului Lumina*, unde publică săptămânal pe tema spiritualității Părinților deșertului. Din anul 2017 este lector universitar la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, iar din 30 ianuarie 2021 slujește ca preot pe seama paraclisului facultății.

Cărți publicate: *Ortodoxia în Occident. 10 convertiri* (Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2014); *Orașul-deșert. Reflecții citadine despre Părinții pustiei* (Ed. Trinitas, București, 2018); *Riscul iubirii. Despre buna întrebuințare a obișnuitului* (Ed. Doxologia, Iași, 2019); *Cuvânt și imagine. Fundamente teoretice pentru o teologie a comunicării* (Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2019); *Singurătatea îmblânzită. Reflecții citadine despre Părinții pustiei* (Ed. Trinitas, București, 2020), *Eroismul cotidian. Eseuri despre viața creștină* (Ed. Renașterea, 2021).

COLECȚIA **MEDIA CHRISTIANA** | SERIA **LUMINA**

Pr. Paul Siladi

CUVINTELE AVVEI PIMEN

Reflecții citadine despre Părinții pustiei

Editura TRINITAS a Patriarhiei Române
București • 2024

Coordonator colecție
Pr. Nicolae Dascălu

Redactor
Mihai Salvan

Tehnoredactor
Laura - Raluca Cristea

Grafică
Mănăstirea Stavropoleos

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SILADI, PAUL
Cuvintele Avvei Pimen: reflecții citadine despre Părinții pustiei / pr. Paul Siladi. - București: Trinitas, 2024
ISBN 978-973-155-205-7

2

ISBN 978-973-155-205-7
© Editura TRINITAS a Patriarhiei Române - 2024

www.editurapatriarhiei.ro
editura@patriarhia.ro

Prefață

Paul Siladi este unul dintre cei mai promițători intelectuali de orientare creștină din generația sa. Discreția și delicatețea cu care tratează problemele sensibile, precum și curajul de a-și afirma opiniile par să provină dintr-o onestitate și dintr-o noblețe de esență aristocratică. Stilul scriiturii sale este simplu și elegant, lipsit de artificialitate și redundanțe, claritatea ideilor este aproape vizionară. Se numără printre cei puțini capabili să vadă esențialul. În același timp, este fascinat de detalii și nuanțe, de articulațiile fine ale concretului, de buna așezare a firescului. Avid cititor, asimilează viu și personal ideile cu care rezonează pe frecvențe înalte, cântărind cu atenție argumentele. Este orientat, în primul rând, către înțelegere și către transmiterea ei, pasionat de gândire, pasionat de adevăr, nu face paradă de erudiție. Niciodată nu exprimă complicat ceva ce se poate spune simplu. Este remarcabil faptul că Paul Siladi face adeseori conexiuni surprinzătoare și construiește idei complexe pornind de la „cărămizi" ideatice elementare, accesibile și cititorului mai puțin cultivat. Credința lui e riguroasă și refuză să o ideologizeze. Respinge triumfalismul, pentru că, pentru Paul Siladi, adevărul este suficient de convingător prin el însuși, dacă este rostit cu dragoste și înțelegere. De aceea, pledoaria i se desfășoară sub semnul conjugării a două autorități extrem de exigente: Revelația divină și argumentul rațional, cât mai precis contextualizate. Contemplativ în raport cu Revelația, cu un bun acces la ceea ce este suprainteligibil, este capabil să creeze punți inteligibile înspre varii domenii ale culturii și gândirii umane. Îndrăznesc să afirm că aceasta este vocația tânărului teolog Paul Siladi: a cultiva inteligent creștinismul și a converti creator oazele culturale ale lumii de azi.

Cartea de față, care întregește o trilogie despre Părinții pustiei Egiptului, confirmă pe deplin cele spuse mai sus. Apoftegmele lui Pimen cel Mare constituie nucleul *Patericului egiptean*, o sinteză sapiențială de mare densitate spirituală. S-a spus că Patericul ne oferă abecedarul vieții duhovnicești și ascetice. Aș adăuga că „literele" acestui abecedar trebuie înscrise pe „tablele de carne ale inimii" (2 *Corinteni* 3, 3), cu „degetul Duhului Sfânt", pentru ca nevoitorul

să poată alcătui frazele vii ale lucrărilor duhovnicești. Cartea lui Paul Siladi este deosebit de actuală în acest sens, contribuind la adaptarea la maniera înțelegerii omului de azi a viziunii spirituale a Părinților pustiei. Această recontextualizare este realizată cu o voce auctorială discretă, fără pretenții de excelență. Paul Siladi nu dorește să fie el auzit, ci doar să creeze cadrul cel mai potrivit pentru ca să se audă cât mai bine vocile Părinților. Ei ne dau lecții extraordinare de discernământ, de ascultare și smerenie, de cumințenie și echilibru, de tărie și perseverență, lecții de înțelepciune practică traduse de Paul în soluții surprinzătoare, dar și accesibile omului de astăzi.

Paginile acestei cărți sunt precum niște vitralii prin care răzbate lumina înțelepciunii Părinților. Și ne aduc multă speranță. Încă nu a fost distrusă, nici acoperită de vederea oamenilor minunata catedrală a culturii creștine, cu cele trei coloane de rezistență ale ei: teologia, liturgica și spiritualitatea. Faptul că încă are părți neterminate ne încurajează. Încă avem ceva esențial de spus lumii de azi și lui Dumnezeu ca mărturisire integrală a ființei și istoriei noastre, a suferinței și așteptării noastre eshatologice. Părinții ne sunt reperul cel mai important în acest efort de mărturisire, misiune și edificare, iar cartea lui Paul Siladi se evidențiază drept un reper de mare valoare în redescoperirea Părinților, cu atât mai mult, cu cât se adresează nu doar specialiștilor în spiritualitate, ci și oricărui iubitor de viață duhovnicească.

După cum arată părintele Paul Siladi, forța cuvintelor marilor asceți provine din faptul că „sunt întrupate, sunt încrustate în carnea și sufletul celui ce le-a trăit" (p. 51), iar „lectura unor texte de felul acesta te poate pune în contact direct cu asceții din generațiile vechi, cu învățăturile și viziunea lor" (p. 51). Mă voi opri la câteva exemple de comentarii teologice efectiv strălucitoare ale lui Paul Siladi, nuanțele pe care le evidențiază fiind excepționale.

În ce privește judecarea aproapelui, autorul observă că „nu ne putem niciodată desprinde de întregul corp al umanității"; de aceea, „judecarea aproapelui, oricât de căzut ar fi acesta, este echivalentă cu propria condamnare" (p. 28). Când ajungi să cunoști păcatul cuiva, „dintr-odată devii împreună responsabil pentru omul a cărui vulnerabilitate sau boală ai întrezărit-o"; iar dacă îl condamni, „riști să îl pierzi, să agravezi consecințele răului" (p. 49). „Aplicarea aridă, fără de nuanțe, a normei – afirmă surprinzător autorul – este echivalentă îngropării condamnabile a talantului" (p. 47). Această idee a înmulțirii prin varii nuanțări a darului discernământului în cadrul conștiinței

morale (urmată de pogorăminte în aplicarea legii) este de cea mai mare originalitate. La fel de originală și de puternică din punct de vedere spiritual este calificarea confortului trupesc drept o trădare a minții: „Așa cum marii comandanți militari cad, de obicei, doar prin trădare, la fel mintea se poate prăbuși din pricina confortului prea mare" (p. 37).

Paul Siladi surprinde foarte precis mutațiile pe care pocăința și nădejdea le aduc timpului: „Până la Hristos, timpul se scurgea inevitabil în moarte și distrugere. Abia Învierea Domnului răsucește timpul și îl răscumpără. Forța trecutului este diminuată și accentul se mută pe un prezent deschis către viitor. Pocăința este în mod esențial expresia acestei deschideri" (p. 49). Atunci când îți asumi păcatul și te judeci pe tine însuți în adevăr, paradoxal, „nu mai ai motive să te temi nici de trecut și nici de inima care te osândește, pentru că Domnul Însuși devine apărătorul tău" (p. 30).

Referindu-se la sintagma „dăruind vei dobândi", părintele Paul Siladi merge mai departe decât Nicolae Steinhardt, oferindu-ne noi nuanțe interpretative: „Dăruiești chiar dacă nu ai, poate mai ales dacă nu ai. Pentru că lipsa poate să sublinieze cel mai bine importanța celor după care tânjești. De aceea poți să dăruiești credință, chiar dacă tu nu o ai, speranță chiar dacă ai uitat gustul ei, ori dragoste, chiar însetat fiind de ea. Să-i înveți pe alții ceea ce tu nu ai reușit să pui în practică înseamnă, între altele, să ai mai mare încredere în învățătura Bisericii și a înaintașilor decât în propria experiență. Iar în felul acesta, ars de sete, să mențiii totuși vie speranța." (p. 53). Toată cartea abundă de astfel de reușite și nu pot decât să anticipez bucuria cititorilor de a le descoperi.

Deopotrivă la nivelul conținutului și al stilului, Paul Siladi transmite, cu originalitate și eleganță, un mesaj actual, inspirat din cea mai pură și mai autentică tradiție spirituală creștină. Până la urmă, ne spune părintele Paul, „toate gesturile și acțiunile lor (ale Părinților pustiei, *n.red.*) sunt subordonate unei foarte stricte ierarhii a valorilor, în care centrul îl ocupă întâlnirea cu Dumnezeu" (p. 56). În aceasta ar consta miza cărții de față: în a ne determina să încercăm și noi, cei de astăzi, în orice mod și cu orice preț, urmându-le sfinților, să Îl punem în centrul vieții noastre pe Dumnezeu.

Preot conf. dr. Grigore-Dinu MOȘ
Facultatea de Teologie Ortodoxă
din Cluj-Napoca

Nota autorului

Volumul de față vine în continuarea celor publicate în 2018 [*Orașul deșert*, Ed. Trinitas, București] și 2020 [*Singurătatea îmblânzită*, Ed. Trinitas, București], care cuprind comentarii la apoftegmele din colecția alfabetică a *Patericului egiptean*, de la avva Antonie până la avva Nikon inclusiv. Textele regăsite în acest din urmă volum au fost publicate în forma lor inițială în *Ziarul Lumina*, cotidianul Patriarhiei Române, în perioada anilor 2020-2022.

Pr. Paul Siladi

AVVA PIMEN

Premisele unei profeții (*Pimen* 1)

Prima apoftegmă despre avva Pimen din *Patericul egiptean* conține un fragment care poate fi interpretat ca un miracol, o profeție care, văzută din perspectiva noastră, este deja împlinită:

> „Odată, când era tânăr, avva Pimen s-a dus la un bătrân ca să-l întrebe despre trei gânduri. Ajungând însă la bătrân [și-a dat seama] că a uitat unul și s-a întors la chilie, dar îndată ce a întins mâna să deschidă lacătul, și l-a reamintit. A lăsat lacătul și a revenit la bătrân. Bătrânul îi zice: «Te-ai întors repede, frate». El i-a povestit: «Când am pus mâna să iau lacătul, mi-am amintit de gândul pe care-l căutam și n-am mai descuiat, iată de ce m-am întors». Făcuse un drum foarte lung. Atunci bătrânul i-a zis: «Păstor de îngeri, numele tău se va răspândi în tot Egiptul».”[1]

Miracolul, profeția confirmată de istorie, eclipsează prima parte a istorisirii. La o lectură rapidă, rămâi cu o idee simplă: avva Pimen a avut un început promițător. Faima lui a fost prevestită de acel bătrân. Deoarece trebuie să luăm în

[1] Citările făcute în acest volum sunt (în afara cazurilor când este menționat altfel) din *Patericul sau Apoftegmele părinților din pustiu*, traducere, introducere și prezentări de Cristian Bădiliță, Ed. Polirom, 2003. De menționat faptul că în fiecare comentariu, citările care nu au trimitere explicită sunt din apoftegma menționată în titlu (de ex. *Pimen* 1).

seamă profețiile și pe cei în care ele se împlinesc, Pimen merită o atenție specială. Tocmai de aceea apoftegma aceasta e cea care deschide lungul șir de povestiri despre marele ascet, povățuitorul monahilor egipteni.

De multe ori citim textele ascetice ori povestirile despre viețile sfinților, căutând în mod inconștient minuni. Dar miracolele s-ar putea să ne distragă atenția de la ceea ce este esențial. În cazul nostru, ar putea să eclipseze prima parte a povestirii, cea care spune ceva esențial despre avva Pimen, despre felul în care era el alcătuit lăuntric.

Pentru tânărul frate, ierarhia valorilor și cea a priorităților se suprapun. Tocmai de aceea nu se cruță pe sine, nu se menajează, nu cedează în fața lenei ori a oboselii. Asceza este pentru Pimen un exercițiu cotidian. Pentru că valorile și prioritățile coincid, Pimen nu ezită ca, în clipa în care a identificat gândul cu privire la care voia să primească sfat, să se întoarcă, în pofida drumului lung și a extenuării pe care o putem presupune. Dar asta mai arată ceva: încă de timpuriu, avva Pimen a fost conștient de puterea explozivă a gândurilor. Cu cât acestea sunt lăsate mai mult în subteran, ignorate, tăinuite, cu atât forța lor crește și poate ajunge devastatoare. Gândurile bune scoase la lumină dobândesc confirmare și se fortifică, iar cele rele se dezamorsează în momentul în care sunt destăinuite. Asceza descoperirii gândurilor este cea practicată constant și fără ezitare de avva Pimen.

Toate aceste detalii constituie premisele observației profetice cu privire la destinul monahului de a deveni „păstor de îngeri", cu un nume cunoscut în tot Egiptul.

Cercurile responsabilității (*Pimen* 2 & 3)

Unul dintre aspectele importante ale spiritualității creștine este responsabilitatea: pentru tine, pentru aproapele și pentru întreaga creație. Între toate acestea este foarte greu de obținut o dreaptă măsură, un echilibru funcțional, practic.

La avva Pimen, găsim următoarea apoftegmă:

> „Paisie, fratele avvei Pimen, avea odată prietești cu cineva din afara chiliei. Atunci avva Pimen, care nu era de acord, a fugit la avva Ammonas și i-a zis: «Fratele meu Paisie este prieten cu cineva și asta nu-mi dă pace». Avva Ammonas îi zice: «Pimen, încă mai trăiești? Întoarce-te în chilie și spune-ți în inima ta că ești de un an în mormânt».”

Povestirea ridică o serie întreagă de întrebări, dar în principal tratează tocmai amintitul echilibru dintre mai multe tipuri de responsabilitate. În primul rând, Pimen este călugăr, deci se supune unei anumite rânduieli, față de care este responsabil. Apoi, locuiește împreună cu frații săi, față de care are o anumită răspundere. Totuși, nefiind cel mai mare dintre frați, neasumând povățuirea formală a lor, era dator mai degrabă să se roage pentru frați decât să îi îndrume limitându-le libertatea.

În continuarea acestei apoftegme se găsește una dintre maximele părintelui Thomas Hopko, care zice: „Să nu sfătuiești

pe nimeni decât dacă ți se cere sau este de datoria ta să o faci". Suntem prea grăbiți să organizăm viețile altora, poate tocmai pentru ca să ne revanșăm cu privire la propriile noastre eșecuri. Arta echilibrului este mereu greu de stăpânit. Cum poți să fii responsabil, să fii plin de dragoste, dar în același timp să nu te tulburi și să nu îți asumi griji pe care nu le poți purta? Acesta este un exercițiu pe care trebuie să îl facem în fiecare zi.

Pentru a dobândi echilibrul, e nevoie să știm că există o ierarhie a răspunderilor. Nu poți să te ocupi de ceilalți, dacă în felul acesta îți distrugi propria așezare sufletească. Dimpotrivă, grija pentru cei din jur este parte din propria luptă ascetică. Dacă, la un moment dat, cele două intră în conflict, acesta este un semn că ceva nesănătos e la mijloc. Conflictul este un motiv de alarmă, pe care îl percepe și avva Pimen, de aceea merge la bătrânul Ammonas pentru sfat.

Soluția avvei Ammonas nu este universală, ci adaptată la situația concretă a avvei Pimen, care își asumă sfatul fără rezerve; încât, în următoarea povestire, îl găsim pe ascet practicând ceea ce i s-a spus: Odată, câțiva preoți din ținut au venit la mănăstirea unde trăia avva Pimen. Avva Anub intră și-i zice: „Să-i chemăm azi pe preoți la noi". El a stat mai mult timp pe gânduri, dar nu i-a dat niciun răspuns. Atunci, avva Anub s-a supărat și a plecat. Frații care stăteau lângă avva Pimen îl întreabă: „Avva, de ce nu i-ai răspuns?". Avva Pimen zice: „Fiindcă nu e treaba mea. Eu am murit și un mort nu vorbește" (*Pimen* 3).

Mesajul apoftegmei transcende însă rezolvarea concretă a problemei. Prin felul în care se desfășoară lucrurile, ne spune că, dacă există conflicte între cercurile de responsabilitate, avem nevoie de cineva din afară, de un duhovnic lucid, care să readucă pacea.

Un prieten al avvei Pimen (*Pimen* 4)

În chiar inima *Patericului egiptean* se găsește un set de apoftegme foarte amplu, peste 200 de povestiri, de la avva Pimen. Acesta a fost un monah simplu, fără prea mult gust pentru speculație, înzestrat cu un deosebit discernământ, care a trăit până în jurul vârstei de 100 de ani în deșertul egiptean. Primele istorisiri despre el conturează profilul celui care avea să devină un reper al pustiei. La început vedem cum i se profețește pentru atenția lui la cele duhovnicești: ,,Păstor de îngeri, numele tău se va răspândi în tot Egiptul". Aceasta este o aluzie la etimologia grecească a numelui său, care înseamnă ,,păstor". Următoarele povestiri vorbesc despre un gest ascetic la care Pimen recurge (putem bănui că se referă la tinerețea lui).

Când avva Ammonas vede că este neliniștit, îi spune scurt: ,,Pimen, încă mai trăiești? Întoarce-te în chilie și spune-ți în inima ta că ești de un an în mormânt". Iar monahul nostru face întocmai, după cum vedem în apoftegma următoare, în care refuză să vorbească, tocmai pentru că se socotește deja mort.

Povestirile acestea constituie o foarte bună introducere pentru apoftegma a patra, în care îl găsim deja pe avva Pimen un monah matur, smerit, care începe să fie tot mai mult apreciat de restul călugărilor. Întâmplarea se petrece la Terenuti, unde s-a mutat Pimen după ce Sketisul a fost distrus de raidurile unor tâlhari, în anul 407. După ce s-a așezat aici, au început tot mai mulți oameni să îl caute, în detrimentul altui bătrân, de altfel ,,renumit

și prețuit", care se bucura de cinstea oamenilor înainte de venirea grupului lui Pimen. Bătrânul rămas fără ucenici a fost rănit de invidie și a început să îl vorbească de rău pe Pimen. Acesta însă își exersase îndelung smerenia și mândria îi era de mult tocită. În loc să se îndreptățească pe sine, așa cum ar fi fost de așteptat (ar fi avut argumente destule să facă asta), zice:

> „Ce să facem cu acest mare bătrân? Oamenii ne-au pus într-o încurcătură tristă, părăsindu-l pe el și venind la noi, care nu suntem nimic. Cum putem oare să-l împăcăm pe bătrân?" Și a continuat: „Pregătiți câteva gustări, luați o ulcică de vin și să mergem la dânsul, să mâncăm împreună". Au făcut așa, dar bătrânul nu a vrut să îi primească. Ei au rămas în arșiță, zicând: „Nu plecăm de aici până când nu ne învrednicim să îl vedem pe bătrân". Acesta, văzându-le smerenia și răbdarea, străpuns până la lacrimi, le-a deschis. Și au intrat și au mâncat împreună, iar în timp ce mâncau, bătrânul le-a zis: „Cu adevărat, ce văd acum în fapta voastră întrece de o sută de ori lucrurile pe care le-am auzit despre voi"; și din ziua aceea le-a devenit prieten.

Scenariul acesta, în liniile sale esențiale, este unul clasic pentru părinții deșertului. Răul nu cedează niciodată în fața răului, dimpotrivă. Crusta de întuneric de pe inimile oamenilor se hrănește cu răutate și doar binele o poate risipi. Îndreptățirea de sine este un pericol pentru cei care caută să își mențină inima sensibilă în fața Duhului și, apoi, nici nu este eficientă. În clipa în care avva Pimen îl privește înțelegător pe bătrânul care fusese părăsit de oameni pentru el și merge să ceară binecuvântare de la acesta, inima acelui monah învie și poate să vadă adevărul. Iar în adevăr se statornicește pacea.

Cuprins

Prefață
Pr. conf. dr. Grigore-Dinu MOȘ 5

Nota autorului 8

Premisele unei profeții (*Pimen* 1) 11
Cercurile responsabilității (*Pimen* 2 & 3) 13
Un prieten al avvei Pimen (*Pimen* 4) 15
Pimen este sus în cer (*Pimen* 6) 17
Dansul smereniei (*Pimen* 7) 19
Smerenia și disponibilitatea pentru adevăr (*Pimen* 8) 22
Împărăția Lui nu e din lumea aceasta (*Pimen* 9) 25
Omul vechi (*Pimen* 11) 27
Trei zile sunt de ajuns (*Pimen* 12) 29
Creștinul și ispitele (*Pimen* 13) 31
Gândurile necurate, poftele deșarte și securea (*Pimen* 15) 33
Mai-marele bucătarilor sau mai-marele gărzii? (*Pimen* 16) 35
A face voia fratelui (*Pimen* 17) 38
Nu locui unde ești invidiat (*Pimen* 18) 40
Despre vin și bârfă (*Pimen* 19) 42
Gândurile ca niște scorpioni (*Pimen* 20&21) 44
Discernământ, libertate și risc (*Pimen* 22) 46
Nu te descuraja (*Pimen* 23) 48
Ispita în viața spirituală (*Pimen* 24) 50
Dăruind poți dobândi (*Pimen* 25) 52
Plânsul după Dumnezeu (*Pimen* 26) 54
Tăcerea și liniștea (*Pimen* 27) 56
Furtuni de nimic (*Pimen* 28) 59
Trupul lui Hristos și amăreala Răului (*Pimen* 30) 61
Experiența în viața duhovnicească (*Pimen* 31) 64
Judecarea gândurilor (*Pimen* 32) 66
Complicațiile unei averi moștenite (*Pimen* 33) 68
Răul din inimă (*Pimen* 34) 71
Tăcerea ca o armă (*Pimen* 37) 73
Gândurile insistente sunt neserioase (*Pimen* 40) 75

Propria nimicnicie (*Pimen* 41) 77
Tăcerea cu discernământ (*Pimen* 45) 79
O singură faptă bună (*Pimen* 46) 82
Mai bine este să taci (*Pimen* 47) 85
Supraviețuim cu binele pe care îl facem (*Pimen* 51) 87
Discernământul istoric (*Pimen* 52) 89
Voința ca un zid de aramă (*Pimen* 54) 91
Pericolul din spatele laudei (*Pimen* 55) 93
Ușa de lemn și ușa limbii (*Pimen* 58) 95
Tânărul avvă (*Pimen* 61) 97
Greșelile fratelui (*Pimen* 64 & 113) 100
Comuniunea virtuților (*Pimen* 65) 103
Despre secularizare. Un cuvânt profetic (*Pimen* 66) 105
Dorințele, ca niște demoni (*Pimen* 67) 107
Nefiresc, firesc, suprafiresc (*Pimen* 68) 109
Legea empatiei (*Pimen* 70) 111
Să nu te măsori pe tine însuți și să taci (*Pimen* 73) 114
Răbdarea și lucrarea binelui (*Pimen* 74) 116
Pacea luminoasă (*Pimen* 78) 118
Drumul spre libertate (*Pimen* 81, 95, 97, 98) 120
Tăcerea și liniștea (*Pimen* 84) 122
În inima poruncii (*Pimen* 86) 124
O soluție surprinzătoare (*Pimen* 92) 126
Gândurile înșelătoare (*Pimen* 93) 128
Smerenia și curăția inimii (*Pimen* 97) 131
Dreptatea și compasiunea (*Pimen* 98) 133
Școala smereniei (*Pimen* 99) 135
În spatele disprețului și al admirației (*Pimen* 100) 137
Descoperirea gândurilor (*Pimen* 101) 140
Eroi ai nădejdii (*Pimen* 102) 142
Discreția avvei Pimen (*Pimen* 105) 144
Cugetul ascuțit și delicat (*Pimen* 106) 147
Despre detașare (*Pimen* 107) 149
Ierarhie și smerenie (*Pimen* 108) 151
Asceza, curăția și milostenia (*Pimen* 109) 154
Asceza ca o sabie (*Pimen* 112) 157
Nejudecarea, calea sigură către pacea inimii (*Pimen* 114) 160
A-ți pune sufletul pentru aproapele tău (*Pimen* 116) 163
Autenticitate și ipocrizie (*Pimen* 117) 165
Pocăința ca părăsire a păcatului (*Pimen* 120) 167
Răutatea din spatele oamenilor (*Pimen* 121) 169
Doar astăzi (*Pimen* 126) 171

Cuvintele și libertatea (*Pimen* 127) 173
Prieteniile sterpe (*Pimen* 123) 175
Edificiul spiritual (*Pimen* 127 & 130) 177
Îngăduința pentru cei apropiați (*Pimen* 131) 179
Asceza și ierarhia valorilor (*Pimen* 132) 181
Mânie și blândețe (*Pimen* 133) 183
O minte trează (*Pimen* 135) 185
Înăuntru păzește-te, afară păzește-te! (*Pimen* 137) 187
Despre discreție (*Pimen* 138) 190
Fă-te sabie! (*Pimen* 140) 192
Dreptatea și pacea (*Pimen* 141) 194
Ura împotriva răului (*Pimen* 142) 196
Ce voiesc eu? (*Pimen* 143) 198
A te arunca înaintea lui Dumnezeu (*Pimen* 146) 201
A tăcea sau a vorbi? (*Pimen* 147) 203
Vorbirea de rău (*Pimen* 148) 205
O soluție pentru akedie (*Pimen* 149) 207
Perfecțiunea inaccesibilă (*Pimen* 151) 209
Despre renunțare (*Pimen* 152) 211
Fărădelegea mea voi vesti (*Pimen* 153) 213
Mintea și inima (*Pimen* 154) 215
Stabilitatea interioară (*Pimen* 155) 217
Priorități și limite (*Pimen* 156) 219
A certa sau a dovedi? (*Pimen* 157) 221
Smerenia și tăierea voii (*Pimen* 158) 223
Privirea îndreptată către celălalt (*Pimen* 159) 225
Frica de Dumnezeu și rugăciunea (*Pimen* 160) 227
Mecanismul patimilor (*Pimen* 161) 229
Amintirea păcatelor (*Pimen* 162) 231
Împrietenește-te cu asceții! (*Pimen* 163) 233
Gura și inima (*Pimen* 164) 236
Asceza și trezvia (*Pimen* 165) 238
Blocaje personale și generaționale (*Pimen* 166) 240
Rânduială și ierarhie (*Pimen* 167) 242
Lucrarea la vedere și cea tainică (*Pimen* 168) 245
Nu-l supăra pe frate (*Pimen* 169) 247
A mânca sau a nu mânca? (*Pimen* 170) 249
Mai bine model decât legiuitor (*Pimen* 174) 251
Dacă cineva îți face rău, tu fă-i bine (*Pimen* 177) 253
Soluția compasiunii (*Pimen* 179) 255
Acum – timpul duhului (*Pimen* 182) 257
Cuvântul lui Dumnezeu și inima împietrită (*Pimen* 183) 259

Cuprins

Am învățat să ucidem patimile, nu trupul (*Pimen* 184).....261
„Învață-ți inima să facă ceea ce învață limba" (*Pimen* 188).....264
Îndrumarea duhovnicească: știință și artă (*Pimen* 189).....266
Lucrurile mici (*Pimen* 190).....268
Simte-te ca un străin (*Pimen* 191).....270
Neclintit ca un stâlp de piatră (*Pimen* 198).....272
Încrederea deplină (*Pimen* 201).....274
Două forme de asceză (*Pimen* 203).....276
Dragoste și liniște (*Pimen* 204).....278
Nașterea duhovnicească (*Pimen* 205).....281

TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI
Intrarea Miron Cristea nr. 6, 040162, București
Tel. vânzări: 021.335.21.29
Tel. secretariat: 0727.320.602
E-mail: secretariat.tipografie@patriarhia.ro
tipografia@patriarhia.ro; cartibisericesti.ro